

Heiner Flassbeck

Panika finanšu kazino un tās sekas

Kad pēdējos gados dažādās pasaules vietās es runāju par Islandi, uz mani vienmēr skatījās tā, it kā ar mani kaut kas nebūtu kārtībā. Islande, viņi teica, kāpēc viņš runā par Islandi, par kaut kādu mazu zemīti Ziemeļjūrā, kas nevienam neinteresē? Šajās nedēļās vācu avīzes ir pilnas ar nostāstiem par Islandi, jo tur finanšu tirgi acīmredzami postā dzen visu valsti.

Kāpēc neviens cits tam nebija pievērsis uzmanību, kāpēc neviens šīs pasaules finanšu ministrs nebija cēlis trauksmi, kāpēc neviens pētījumu institūts laicīgi nebrīdināja, ka tas viss nevar labi beigties? Atbilde ir vienkārša: tāpēc, ka lielākā daļā jau vairs tam nepievērš uzmanību un, ja reiz iedziļinās, tad tāpat uzreiz novērš as, jo būtu taču kauns atzīt, ka tirgū notiek pilnīgas muļķības, ka tur jau pašos pamatos kaut kas ir galīgi garām, kaut gan tas, kas stūri savās rokās tur, ir globālais finanšu tirgus ar saviem apsviedīgajiem baņķieriem.

Kāds cits piemērs: Vācijā mums reiz bija tāds kā paaudžu līgums. Visai sabiedrībai bija jārūpējas par to, lai līdz ar ekonomikas izaugsmi un ienākumu palielināšanos vecie ļaudis valstī saņemtu piemērotas pensijas. Tikai pēkšņi tas kļuva vecmodīgi. Mēs vēlējamies kļūt par individuālistiem un iekrāt, un ar finanšu tirgu palīdzību savu naudu nākotnē transportēt pašiem, nepaļaujoties uz to, ko nākotnē sola valsts.

Ja katrs savu naudu investē akciju tirgū — lūk, kāda brīnišķīga ideja —, tad tiek panākti lielāki ienākumi un tad tā patiesi ir taustāma drošība. Tikai vienu gan neviens nepateica, proti, to, ka naudu nākotnē transportēt nemaz nav iespējams. To, ka nauda vienmēr paliek uz vietas, ka mēs to iedodam citu cilvēku rokās, kas ar to izmēģina savu laimi vai cerīgi metas azartspēlēs, to mēs negribējām atzīt. Bija tomēr gan jāpasaka, ka bankas arī nav labākas par valsti, arī tās var tikai kaut ko apsolt un, ja tās savu solījumu nepilda, tad nekādu pensiju nebūs. Kurš gan gribēja teikt ko tādu modernajos laikos, kad individualitātei pienākas tik liela loma? Tomēr tagad gan valstij atkal ir jānāk palīgā, jo spēlmaņi bankās smuko naudiņu ir notriekuši. Tāda nu ir modernās finanšu pasaules loģika: sākumā lādēties par valsti un beigās dīdelēt, lai tā samaksā par citu grēkiem.

Un tieši šādi: tagad, kad viss draud sabrukt, valsts, pirmkārt jau Savienotajās Valstīs, sāk radikāli un konsekventi rīkoties. Nu ir apjausts, ka tirgus pats atveseļoties nevar. Šī sistēma ir nestabila. Tagad finanšu krīzi var kontrolēt vēl vienīgi "māte-valsts".

Ticība tirgum

Ja runājam par ticību finanšu tirgiem, tad tieši ASV vienmēr ir bijušas augstākā mērā dogmatiskas. Tikai tagad, kad nākas saskarties ar krīzi, tās

rīkojas tik pragmatiski, kā to vajadzēja darīt jau daudz senāk. Turpretim pirms krīzes gan visapkārt valdīja bezierunu paļ auš anās uz š o tirgu spēku. Klaji pēc moto: paš i tie tiks ar visu galā, tur mehānisms darbojas un noregulējas, tā teikt, pats no sevis. Tomēr arī viņu paš u domāš anā tā bija sistemātiska kļ ūda: slavenais liberālis Frīdrihs Augusts fon Hajeks (Friedrich August von Hayek) tirgus ekonomikas sistēmas pārkumu vienmēr pamatoja ar to, ka uz š o tirgu platformas satiekas miljoniem cilvēku, kuru rīcībā ir pavisam dažāda un vienam no otra neatkarīga informācija, kuru tirgus tad pārvērš vienā vienotā cenā par kādu preci. Neviena š īs pasaules valdība neesot uz tādu efektivitāti spējīga. Vienu gan ne ekonomisti, ne politiķ i nebija izpratuš i, proti: vērtspapīru tirgi funkcionē savādāk nekā tirgoš anās ar kartupeļ iem vai tehniku — par ko mūs pavisam skaidri pārliecina paš reizējā finanš u tirgu krīze. "Pa īstam lielajās spēlēs" uz procentiem, valūtas kursiem, akcijām, nekustamā īpaš uma cenām un izejvielām piedalās saujiņa privilģētu aktieru, kuri nezina vairāk, nekā zina valsts. Visus viņus no attāluma diriģē š āda tāda informācija, kas, visiem pieejama, nemitīgi uzzibsnī uz ekrāniem un kuru visas līdzdarbojoš ās personas interpretē līdzīgi.

Kad iestājas kāda konkrēta situācija, piemēram, straujš izejvielu cenu kāpums vai kaut kur valstu starpā parādās procentu likmju atš ķ irības, tad gandrīz visi spēlētāji vienlaicīgi lec š ajā vilcienā un mēģ ina tur labi nopelnīt. Kādu brīdi tas labi nostrādā, bet tikai tieš i tik ilgi, līdz viņ i cenu vai valūtas kursu ir varējuš i novirzīt tik tālu no patiesās vērtības, kādu reālā pasaule, tas ir, normālie cilvēki, vairs nespēj panest, un tālāk tad vairs nav kur. Tad sabrūk visa spēles sistēma, kas parasti ir nekas vairāk kā tāds vēstul u ķēdes princips, pēc kura katrs mēģ ina nebūt pēdējais.

Šī spēle lielajā kazino, vārdā "finanš u tirgus", kļ ūst vēl absurdāka un, protams, riskantāka, kad alkatīgie un vieglprātīgie finanš u tirgu spēlmaņ i un viņu baņķieri savu peļ ņu pamatīgi uzskrūvē, lielāko daļ u spekulāciju finansējot ar parādiem. Tātad pie naudas, kas jau ir kabatā, tie aizņemas klāt vēl vairāk un investē to noguldījumos, kas nes lielāku ienākumu no kapitāla, nekā procenti, kas tiek maksāti bankām vai krietnājiem noguldītājiem. Tas ir viņu lielais instruments, ar kuru bankas, hedžfondi un, tā sauktie, *private-equity* jeb privāto ieguldījumu fondī peļ ņu no paš u kapitāla var uzskurbulēt neiedomājamos augstumos, ja vien saņem pietiekoš i lielu kredītu.

Sliktākais ir tas, ka neviens nebija ieraudzījis, ka š eit tiek spēlētas spēles, kurās vienmēr vinnēt kāds var tikai to, ko kāds cits zaudē. Ja visi spekulanti ar naudu, ko bija aizņēmuš ies, būtu gājuš i vienīgi uz spēļ u kazino, tad š ai avantūrai ātri būtu pienācis gals, proti: viņiem nekāda nauda netiktu aizdota. Šī metode, ar parādiem vairot peļ ņu no kapitāla, visas globālās finanš u sistēmas kontekstā kādu brīdi darbojas tikai tad, ja visi spēlētāji atrod noteiktus objektus, attiecībā uz kuriem viņ i sev daudz maz pārliecinoš i var iestāstīt, ka tie zema riska apstākļ os nes lielu peļ ņu, jo cenas vienmēr kāps un procentu likmju atš ķ irības vienmēr pastāvēs.

Tāds objekts pēdējos desmit gadus bija amerikāņu mājokļ u tirgus, tāds objekts bija arī Islande, jo it kā bez riska piedāvāja lielus procentus un stipru valūtu. Šo lomu divdesmitajos gados pārņēma jauno patēriņa preču ražotāju akcijas un deviņdesmitajos gados — telekomunikāciju akcijas. Kopš neilga laika iecienīta ir arī uzņēmumu pirkš ana, ieguldot lielu apjomu paš u kapitāla, jo tad lielu peļ ņu var vairot vien ar to, ja paš u kapitālu aizstāj ar parādu. To, piemēram, dara tā sauktās privāto ieguldījumu (jeb *private-equity*) firmas — uzņēmumi, kas rīkojas pilnīgi pretēji tam, ko pauž to nosaukums: viņas sistemātiski samazina paš u kapitālu tā vietā, lai ar to nodroš inātu.

Tas ir primitīvi, tomēr īstermiņā var būt varen ienesīgi. Atbalsītāju te netrūkst. "Zinātne" gadiem ilgi ir slavinājusi "kapitāla tirgu lielo efektivitāti", politika, tāpat kā pensiju gadījumā, ir piekāpusies banku un apdrošinātāju "vērtību radītāju" priekšā, un sabiedrība ir ļāvusi sev iestāstīt, ka atliek tikai nodarboties ar spekulēšanu, tad strādāt faktiski nemaz nav vajadzības, jo ar šo ātro biznesu finanšu uzturēšanai, tā teikt, pilnīgi bez riska, var tikt pie bagātības.

Visbeidzot arī mēdiji šajā kampaņā piedalījās tik aktīvi, ka grūti atgāināt šaubas par to, ka daži komentētāji—eksperti ar saviem "priekšnesumiem" būs labi nopelnījuši. Tas, kā, spītējot veselajam saprātam, vācu sabiedrībai tika sagrozīta galva par to, ka sabiedrības straujās novecošanas rezultātā pensija var tikt nodrošināta tikai ar lielo spēli finanšu uzturēšanā, bija tik tieši āmģeniāli! Ja ņem vērā, ka arī valsts sabiedriskie mēdiji katru vakaru ziņās vairākkārt bija pasākuši iraidīt muļķīgas reportāžas no kazino, tad komentāri kļūst lieki.

Ilūzija par "produktu"

Mums beidzot ir jāsaprot: bankas neko neražo. Tautas muļķošana jau sākās ar to, ka tas, ko bankas saviem klientiem piedāvā, tika nosaukts par "produktiem". Tas izklausās tā, it kā bankas būtu tikpat inovatīvas kā ražošanas uzņēmumi un ik pēc pāris nedēļām palaistu apgrozībā kādu "jaunu produktu". Bet bankas dara vienmēr vienu un to pašu: tās aizdod naudu uz relatīvi īsu laiku un tāpat tās aizdod uz ilgu laiku. Šādi tiek pelnīta nauda, jo ilgtermiņa aizdevuma procentu likme parasti ir lielāka nekā īstermiņa. Taču vienlaicīgi pastāv arī risks, jo precīzi savlaicīga kredīta atmaksa ilgtermiņa aizdevumu gadījumā bankām nav tik droša kā garantēta kā banku īstermiņa saistības ar ieguldītājiem. Visumā tas, protams, ir bizness — tomēr tā noteikti nav nekāda zelta bedre, kurā, darījumus veicot, sistemātiski un uz ilgāku laiku iespējams sasniegt 25 procentu peļņu no kapitāla, ko joprojām propagandē lielākā vācu banka. Kad noguldītājs pēdējo gadu laikā gāja uz banku, viņam tieši āmģenāli tika iestāstīts, ka pašam strādāt ir bezjēdzīgi. Vajag tikai ļaut strādāt savai naudai un, ja tās nav, tad vajag vienkārši aizņemties. Tā cilvēkiem deviņdesmitajos gados pārdeva Argentīnas vērtspapirus, solot 15 procentu lielu peļņu, ar piebildi, ka tas esot pilnīgi droši, jo to taču garantē Argentīnas valsts. Tā Ungārijā un citās Austrumeiropas zemēs cilvēkiem iestāstīja, ka mierīgi ir iespējams aizņemties Šveices frankos (jo procentu likme bija zemāka), arī tad, ja pašiem pelna ungāru forintus. Un, ja arī ungāru forints tad celšoties — vēl jo labāk, tas mazinās ot hipotēku. Tikai to, ka līdz ar savas valūtas vērtības celšanos zudīs darbavietas, nepateica neviens.

Tagad nu tas ir beidzies, un tas ir labi. Finanšu pasaulē lielākoties bija zudusi jebkāda apjausma par to, ka šī "spēle" ar cilvēku iekrāto naudu, kuri nesaprot, kas notiek finanšu uzturēšanā, ne tikai ir morāli nosodāma, bet var novest līdz krīzei, tikko spēlētāju likmes lielā stilā vairs nenostādā. Bet tas vienmēr notiek tad, kad kaut kur tiek izraisīts šoks, kad konjunktūra draud pārkarst un centrālā banka paceļ procentu likmes — jeb kad vienkārši kļūst acīmredzams tas, ka visi nevar būt vinnētāji.

Privatizēti ienākumi, socializēti zaudējumi

Ko darīt? Centrālo banku straujā intervence bija vietā, jo citādi būtu draudējis daudz sliktāks scenārijs. Tomēr tā nedrīkst būt, ka valsts, pēc tam, kad atkal pasargājusi bankas un pārējos spekulantus no tā ļaunākā, atgriežas pie ierastās darba kārtības. Tādējādi tā tikai provocē nākošo krīzi, jo kazino spēlmaņi tad rēķinās ar to, ka gan jau viss nebūs tik traki. No tiem, kas kā *Deutsche Bank* lielās ar 25 procentu peļņu, ir jāpieprasa, lai, neklaigājot pēc valsts palīdzības,

akceptē arī 25 procentu lielu zaudējumu. Lūk, kur sakņojas diemžēl nepieciešamās glābšanas dilemmas: bankām beidzot tiešām ir jātiekas konfrontētām arī ar zaudējumiem. Menedžeriem un investoriem ir jāpamānās, kā tā tālāk vairs nevar. Sodam ir jābūt, kaut arī mērenam.

Pretējā gadījumā mēs nespēsim kontrolēt neiedomājami lielo sistēmisko risku. Šodien baņķieri ir zaudējuši ienojumu par to, kas ir kalkulējams risks un kas nē — un tam ir kritiskas sekas, turklāt viņus pašus šis risks tiešām veidā nekad neskar. Jozefs Akermans (Josef Ackermann), piemēram, vēl nedēļi pirms ASV bankas *Lehman Brothers* sabrukuma izvirzīja prasību pēc augstas peļņas no kapitāla, jo investoru cerības atkal uz to pieaugot. Akermans līdz šodienai vēl nav aptvēris, ka funkcionējošas tirgus ekonomikas apstākļos nevienam, patiesām nevienam pašam, nav tiesības pieprasīt kaut kādu noteiktu peļņu. Uzņēmumam ir jāstrādā pēc savām spējām, un tad beigās būs redzams, cik liela šī peļņa izrādīsies. Vēlme jau iesākumā apmierināt investoru alkatību apgriež tirgus ekonomikas sistēmu ar kājām gaisā.

Tomēr plānprātībai attiecībā uz "kapitāla prasībām" jau ir daudz senāki pirmsākumi. Jau astoņdesmito gadu sākumā vācu ekspertu padome runāja par prasībām, kas ir jāapmierina, ja tiek veikta saprātīga piedāvājumu politika. Līdz ar keinsisma beigām tika nojauktas visas robežas, viss, kas kalpoja kapitālam un paverdzināja strādniekus, bija labs. Labākais piemērs perversijām, kas izriet no šādas domāšanas, ir fakts, ka vācu lieluzņēmēji gadiem ilgi nezināja, kā ieguldīt savus milzīgos ienākumus un iesaistījās pilnīgi nerentablos pasākumos, tā piemēram, Daimlera lēmums par *Crysler* pirkšanu vai līdzīgas transakcijas — un tas tā vietā, lai saviem darbiniekiem kārtīgi paaugstinātu algas, lai viņi varbūt varētu sev nopirkt savas firmas ražotu auto.

Kontrolējiet bankas un aģentūras

Valsts tomēr nevar aizvērt acis krīzes spriedzes priekšā, jo pretējā gadījumā nopietni inficēšanos draudi veselās institūcijas. Valstij principā jau labu laiku pirms tam ir jāsit bankām pa pirkstiem, proti, tad, kad tās sabiedrībai pilnīgi atklāti lielās ar pavisam nereāli sasniežamu peļņu. Otrkārt, politikai ir jāsaprot, ka šīs lielās spēles, kas tiek spēlētas visapkārt zemeslodei, reālajai ekonomikai nenes galīgi nekādu labumu. Tas, ka amerikāņu māju būvētāja hipotēka vēl 23 reizi tika pārdota starptautiskajos finanšos uzturēties par sviestmaizi kā tāds "produkts", bija jau kaitīgi pat amerikāņu māju būvniecībai. Iespaidis, ka tas kādu laiku stimulē tirgu, radās tikai tāpēc, ka māju būvētāji tika atstāti neziņā par procentu likmju nastu un noguldītāji tika sistemātiski maldināti attiecībā uz iespējamo peļņu. Tādas spēles valūtas tirgos kā Islandē, Ungārijā vai Rumānijā, kā likums, tiešām veidā un vislielākā mērā ir kaitīgas reālajai ekonomikai, jo tikpat sistemātiski tās dzen valūtas kursus nepareizā virzienā.

Uzņēmumiem, kas tiešām investē, kredītu var sagādāt arī bankas, kas pilnībā atturas no šādām kazino aktivitātēm. Nevajadzētu aizmirst, ka laikos, kad notika vācu ekonomiskā uzplaukuma brīnumi, banku procenta likmju trajektorijas stingra kontrolēšana bija vēl pašsaprotama. Arī tāda valsts kā Ķīna savu vēl lielāku ekonomiskā uzplaukuma brīnumu realizēja stingras valsts kontroles apstākļos pār aizņēmuma un ieguldījuma procentu likmēm. Kompetentiem ekonomikas un finanšu politikas atkal saprotot šādas kopsakarības, nebūs grūti iedarbināt nepieciešamo regulējošo mehānismu.

Arī nepilnības starptautiskajā finanš u uzraudzībā ir acīmredzamas. Vislabākie priekš raksti par banku darījumiem attiecībā uz paš u kapitāla noguldījumiem, kā tie, piemēram, tiek formulēti Starptautisko norēķ inu bankā, neko nedod, ja riska potenciāla aplēses tiek atstātas vienīgi mazām reitinga aģ entūru grupām, kuras savukārt savas neprasmes vai neziņas dēļ par kvalitatīvām deklarē fantastiskākās atvasinājuma konstrukcijas. Arī š eit valsts orgāniem paš iem ir jārikojas un jā rūpējas par to, lai neatkarīgas institūcijas, piemēram, finanš u uzraudzības komiteja, š ādus reitingus kritiski izvērtētu un nepiecieš amības gadījumā koriģētu. Jebkuram medicīniskam vai ķīmiskam produktam ir nepiecieš ama valstiskas uzraudzības iestādes atļ auja, tikai ejoš os "finansu masveida iznīcināš anas ieročus" (Warren Buffet) š obrīd var izplatīt ikviens, un valsts neiejaucas.

Tas ir skandāls, ka daudzu valstu, tai skaitā Vācijas, banku uzraudzības komitejas ir bijuš as iecietīgas pret to, ka bankas ārpus savu bilanču ietvariem veic ārkārtīgi riskantus darījumus. Bija taču skaidrs, ka banka beigās par zaudējumiem š ajos darījumos tiktu saukta pie atbildības. Tā kā iesaistītās reitingu aģ entūras, pamatojoties uz tiesisko pozīciju, atbildību neuzņemas, viņ u riska kalkulācijas ir tikai viedoklis un nekas vairāk, no tām faktiski mierīgi var atteikties. Riska potenciāla izvērtēš anu bankām piederoš ajos papīros labāk atstāt viņ u paš u ziņā. Tādejādi vismaz tiktu panākts, ka arī banku valdes priekš sēdētāji beidzot (labāk) saprastu, par ko viņ i runā.

Slēdziet valūtu kursu kazino

Visbeidzot vienkārš i ir jāslēdz lielākais no kazino, proti, tas, kurā notiek tirgoš anās ar starptautisko valūtu. Jo īpaš i tagad tas nevar būt tā, ka svarīgākā tautsaimniecības balva — valūtas kurs — tiek pakļ auts starptautisko spekulantu un finanš u haizivju īstermiņa peļ ņ as interesēm. Kopumā ņ emot, tas viss īstenībā ir diezgan vienkārš i: finanš u tirgi ir vajadzīgi, bet ir jāsaprot, ka tie ir ļ oti rūpīgi jāregulē. Tie ir jāregulē tāpēc, ka producē bīstamas rotaļ lietas. Rodas situācija, kad cilvēki savā alkātībā pēc ātras peļ ņ as neatbildīgā veidā spekulē ar citu cilvēku naudu cerībā uz to, ka uz pasaules ir pietiekoš i daudz muļ ņ u, kas nepamana, kā smalkie baņķ ieri tos apved ap stūri.

Katra lielš anās ar milzīgiem ienākumiem finanš u uzraugiem, finanš u ministrijām un centrālajām bankām turpmāk tūlīt būtu jāuzskata par ieganstu pārbaudīt, uz kā pleciem tiek nesta attiecīgās finanš u institūcijas nesamērīgi lielā peļ ņ a. No valsts puses ir jānovelk robežas arī priekš sēžu un valdes locekļ u algām, jo acīmredzams ir tas, ka zaudējumu gadījumā tie sistemātiski rēķ inās ar valsts atbalstu. Ja tas tā nebūtu, viņ i daudz rūpīgāk pārbaudītu, no kurienes rodas viņ u peļ ņ a un ar kādu risku tā ir saistīta.

Nekas nebūs un nedrīkst būt tā, kā agrāk

Finanš u krīzes beigas vēl nebūt nav saredzamas. Mēs tās pa īstam ieraudzīsim tikai tad, kad sāksim aptvert, ka finanš u tirgi funkcionē pavisam savādāk nekā preču tirgi. Tad mēs arī uzreiz aptversim, ka finanš u tirgus nedrīkst atstāt savā vaļ ā. Ir nepiecieš ama milzīga piepūle, lai visu tirgu no jauna nostādītu uz kājām un no jauna iedarbinātu regulējoš os mehānismus. Nekas vairs nedrīkst būt tā, kā pirms tam. Noteikti darījumi ar ļ oti komplicētiem finanš u tirgus produktiem vienkārš i ir jāaizliedz vai jāliek tiem ceļ ā tik lieli š ķērš i, ka tie vairs nav izdevīgi. Tas, ka tagad konservatīvie centrālo banku baņķ ieri diskutē par visas banku sistēmas nodoš anu valsts rokās, uzskatāmi parāda galīgo sistēmas vājprātu: sākumā bankas aptīra iedzīvotājus, izspiežot neprātīgus

procentus un atļaujoties sev neiedomājamas algas. Un beigās ir spiesta iejaukties valsts, lai šie spēlmaņi nesagrautu visu sistēmu.

Jau šodien ir skaidras krīzes ilgtermiņa sekas: graužoša ekonomiskā izaugsmes lejupslīde. Grūti iedomāties, ka Amerikas pilsoņi turpinās patērēt tā, kā viņi to ir darījuši pēdējos desmit gadus. Viņi būs ārkārtīgi atturīgi un arī bankas kredītu izsniegšanā pamatoti būs ļoti ierobežotas.

Patiesību sakot, uzplaukums bija beidzies jau tad, kad finanšu tirgos pirmo reizi tāpat bija radušās nepatīkamas. Jau toreiz politikai un Eiropas centrālajai bankai (ECB) bija attiecīgi jāreaģē. Tagad viss liecina par to, ka sekas būs vēl ļaunākas. Ir paredzams, ka dolāra vērtība tālāk kritīs un visa pasaules ekonomika ielīdēs dziļā recesijā, ja vien sen jau tur nav ieslīgusi.

Te sākas īpaši Eiropas atbildība. Tomēr ne ECB, ne vācu politiķi nav apjēguši to, ka stunda jau ir sīta. Viņi līdz šim nav ņēmuši vērā, ka šoreiz Eiropa vairs nevar paļauties uz ASV kā pasaules ekonomikas lokomotīvi un ka tai pašai ir jāveicina pieprasījums. Pārāk ilgu laiku ECB liedzās ātri un uz ilgu laiku pazemināt likmes, un, kas attiecas uz valsts parādiem, daudzu finanšu ministru cerības tikt sveikā tikai ar pāris zilumiem liek nojaust ļaunāko. Pārāk ilgu laiku, pamatojoties uz inflācijas koeficientu 3 procentu apmērā, tika saglabātas augstas procentu likmes, kaut gan šobrīd katrs zina, ka nākošajā gadā inflācija atkal pazemināsies izejvielu cenu krišanas apstākļos. Tagad arī, starp citu, kļūst skaidrs: cenas izejvielu tirgū bija spekulatīvi uzskrūvētas. Tagad nu tas ir skaidri redzams.

Eiropas centrālās bankas mandāts pēc krīzes būs jāpārskatīja pašos pamatos. Tā nav pildījusi savu pienākumu, jo vienmēr var atsaukties uz to, ka galvenais uzdevums ir inflācijas apkarošana. Tas arvien no jauna sekmē pārāk optimistiskas ekonomiskās situācijas prognozes, jo centrālās bankas ierēdņu acīs jebkādi situācijas pasliktināšanās draudi izraisa spiediena "draudus" bankai. Kā es jau 1998. gadā attiecībā uz krīzi starp Vācijas centrālo banku un finanšu ministru teicu, tā ir uzvedība, kas raksturīga maziem bērniem — jo lielāku spiedienu uz viņiem izdara, jo spītīgāki tie kļūst, bet, ja centrālās bankas ierēdņi izturas kā bērni, tad ar viņiem arī ir jāapietas kā ar bērniem. Tas nozīmē, ka šī bīstamā rotaļlieta viņiem vienkārši ir jāatņem.

Tikai tad, ja ar enerģiskiem ekspansijas pasākumiem tiks novērsts smags reālās ekonomikas kritiens, iespējams cerēt, ka ne visi banku stabilizācijai sadabūtie miljardi ir zaudēti. Tikai atveseļojoties reālajai ekonomikai, šobrīd bezvērtīgie papīru banku seifos atkal pamazām atgūs savu vērtību.

Tad nebūs vajadzīgi valsts galvojumi un valsts — ja tās pārstāvji valdībā vismaz šajā punktā būs ieturējuši minimālos standartus — būs līdzdalīga peļņā. Bet, ja krīzes beigās visiem tiem pilsoņiem, kas ne mazākā mērā nebūs piedalījušies banku pārmērību mānijā, būs par to jāmaksā, tad demokrātijai būs nodarīts nopietns kaitējums.

Published 2009-03-19

Original in German

Translation by Ieva Haas

Contribution by Rigas Laiks

First published in *Rigas Laiks* 1/2009

(c) Heiner Flassbeck / Rigas Laiks

(c) Eurozine